

№ 14.
An. IV
1880.

Gherl'a
20 Apr.
2 Maiu

FAMILIUL

Apare una-data in septemana — Dominec'a. Pretiulu de proamortatiune pre unu anu e 5 fl., pe unu semestru 2 d. 50 cr., pentru Romani'a si Tierile latine pre unu anu 13 franci — lei noi, pe unu semestru 7 franci — lei noi.

Renascerea limbei romanesci in vorbire si scriere.

VII. Neologismulu si regulele lui.

(Urmare.)

A patr'a regula a neologismului e asisidere contenitória. Ea ne contenesce prea marea aplecare si graba de a ne astupá lacunele, lipsele si defectele limbei cu cuvente impromutate dein limbe straine, indrumandu-ne a ne inavuti tesaurulu lesicale mai antâiu inea si dein sorgentele destulu de opulente alu formatiunei de vorbe prein compunere si derivare. E una cale acést'a, care o batura câte tóte limbele, cultur'a caror'a adi o amirãmu. Ba déca ne amu urcá la originea limbei, amu aflá, cá limbele primordiali — constandu dein una mica cantetate de concepte si cuvente semtiuali, la cari numai fórtie incetinelu, in mesur'a si gradulu de desvoltatiune a mintiei ómeniloru primitivi, se adausera conceptele nesemtiuali, astrase — mai vertosu prein memoratele dóue mediulóce se desvoltara incetu pre incetu mai de parte. Asiá si limb'a primitiva a Arianiloru, de cari ne tienemu, se compunea dein pré pucine radecine de vorbã, tóte monosilabice, si anume radecinele cele mai vechie plane statatórie numai câte dein una consuna cu una vocale ¹⁾.

Pre dis'a cale ne indereptara si scrietorii nostri mai cordati, cu preferintia gramatistii, indata de la inceputulu renascerei limbei si literaturiei. Intre eli mai apriatu P. Jorgoviciu adversariloru purificarei romanescii de ingredientiele straine si suplenirei acestor'a prein compusa si derivate, formande inainte de tóte dein tesaurulu nostru propriu, le replica si raspunde, cá „de

¹⁾ Leo Mayer Vergleichende Grammat. der griech. u. lat. Sprache, Berlin 1865; t. I. pag. 319 s. u.

nu va placé acést'a procedúra Romaniloru dein tempulu seu, se voru aflá intre urmatori, caroru va placé ce e alu natiunei nóstre.“ ¹⁾ Déra si unu I. Maiorescu, N. Balasiescu, A. Pumnulu si altii atrasera atentiunea asupr'a acestei funtane abundanti si pré firesci pentru inavuttrea limbei nóstre cá si a altor'a. Ce dicemu? Câti toti scrietorii rom. dein epocela renascerei haurira, mai cu conscire mai fóra conscire, din cestiunat'a funte, precumu demustra starea actuale inaintata a romanescii in asemenare cu starea-i de mai inainte si productele rom. literarie, si precumu necé cá se poteá altmintrea.

Isvorulu formatiunei cuventaloru in limba-ne inca nu e desecat, ba, potere-amu dice, abiá este inceputu. Elu ni se ambia cu mediulóce de a ne inavuti limb'a aprópe in inensu, de a-i dá dinstintiuile cele mai esacte si vederóse, de a-i impromutá nuantiele cele mai fine si subtili, scurtu: de a o face precisa, variata, venjosa si capabile de a incorporá iusioru cu ajutoriulu ei verice concepte si idee inalte. Numai se intrebuintãmu in modu ratiunabile acestu mediulocu insemnatu.

Aice inse, vorbindu de formatiunea cuventaloru prein cele dóue mediulóce, prin compunere si derivare, avemu se facemu órecare restrictiune. Anume limbele nóue-latine cu a nóstra impreuna si cu latin'a clasica in frunte posiedu, preste totu graindu, mai pucina capacetate de a compune decâtu de a derivá; pre candu alte limbe, d. e. german'a, mai bine si mai iusioru com-

¹⁾ P. Jorgoviciu Observatie asupr'a limbei rom., Bud'a 1799. (edit. 2. in „Curier. de ambe sexe,“ curs. V.)

puia decâtu deriva. E ôre defectu si desavantiu acé-st'a pentru idiomele latine? Dá si nu prea, dupa eum vomu luá lucrulu. Compusetiunea — cá se graimu cu celebrulu Grimm ¹⁾ — e deinafóra mai tereitória si mai arogante, decâtu derivatiunea; deacea suntu de preferitu l. malus, vinea, lotrix si alte asemeni germaneloru Apfelbaum, Weinberg, Waschfrau, in cari icón'a notiunei e óresicumu impartíta in dóue, la ce se mai adauge acea scadere a compusa-loru, cá dein ele nu bucurosu se formédia derivate. Compusa-le corespundu fantasiei, suntu poetice si frumóse, déca unescu bine dóue concepte intr'una imagine; déra deincontra pentru minte nu au destula luminosía si precisiune, de acea-mintea le des-compune si analisisédia. Vedemu deci, cá apati'a cátra compuneri inca si-are precelentiele sale, documentandu ea nu numai preponderanti'a unei minti agere, unui spiritu practicu in poporulu respectivu, ci fiendu de comune suplenita si prein una mai mare capabilitate a limbei de a formá derivate. ²⁾

Cu tóte acestea in unii rami de compunere, buna-óra in alu compuseloru verbali, latin'a clasica nu se dá invinsa germanei si altoru limbe; cá se tacemu de latin'a vulgaría, ce'a ce pare a fi usatu in mesura inca si mai mare de facultatea compunatória a limbei. ³⁾ Éra latinele june, intre ele romanesc'a, cestiunát'a capacitate a latinei ó'eredira in mesura cátu se póte mai déplina, esceptiunandu specia compunerei de verbu cu verbu (expergeferi, obstupefacere etc.) Mai multu încă; neolatinele dein liber'a si propri'a loru potere desvoltara, spre nu puçinu folosu si ornamentu mai alesu alu limbei poetice, asiá-numit'a compunere gemenatória séu reduplicatória, prein ale carei producte geniulu limbei nóstre si alu sororiloru sale se adopera a desemná in modu mai marcatu si órecum onomatopoeiticu, fia látutirea glumétia au ridicula, fia mai frageda si suava a lucrurilor, p. e. nani-nani, tere-pere, terti'a-pârti'a, tand'a-mand'a; it. ninna-nanna, tutti-frutti; isp. tripi-trope, gori-gori; fr. cou-cou, tric-trac scl.

Multu mai capabile e inse limb'a nóstra cu sororile s'ale impreuna de a derivá, precumu aieptaramu si mai susu. In acestu genu alu formarei de cuvente neolatinele desvoltara una adevarata si amirabile potere creatória. Proprie si originarie derivatiunea, cá si fle-siunea declinatiunale si cojugatiunale, nu e altu ceva, decâtu compunere. Cáce precumu in compunere se unescu dóue ori mai multe cuvente, v-s-d. elemente limbali já formate si de-sene-statatórie, spre a produce unu cuventu nou: intogmai si silabele flesiunali si sufisele derivatiunali inca avura candva esistentia neaternata cá cuvente cu insemnatare propria, dupa cumu demustura paleontologi'a limbisteca si filologi'a asemenativa, aceste

¹⁾ J. Grimm Grammatik d. deutsch. Sprache, II. 965.

²⁾ Tobler Die Wortzusammensetzung, Leipzig 1876; pag.

³⁾ V. la Eniu, Pacuviu, Lucretiu, Catulu si desclinitu la Plautu Pers. IV. 6. compusa cá: Vaniloquidorus, Yirginisvendonides, nummorumetpalponides etc.

scientie inca june, déra cari se potu mundri cu rezultate atátu de uimitórie. Vedi-bine, cá sufisele derivatiunali si termenatiunile flesionali adt nu mai suntu si nu se mai sentiescu in limba cá vorbe nedependenti. Apoi ace'a inca nu se póte negá, cá presupus'a loru vietia neaternata diace inderetrulu totororu resultateloru pusetive, ce le potu pana acumu aretá cercetárele filologice istorico-asemenatórie; ¹⁾ si chiaru in acea stravechime dinsele au trebuitu se posiédia si cá cuvente neaternate óresicumu mai pucina valóre decâtu altele, cari se sustienura independenti si intregi pana in tempulu de facia.

Cu unu cuventu: facultatea compusetiva si derivativa a limbei un'a cá si alt'a ne ofere mediulóce mai multu au mai pucinu eficaci de a ne inavuti limb'a dein propriulu nostru avutu. Se ne folosimu de mediele dein vorba! Déca romanesc'a nu pré póte formá compuse de nume cu nume, dins'a in recompensa e cu atátu mai dibacia in a compune numene si verbe cu particle, si nu mai pucinu in a face compusa negenuine provenitórie dein constructiune, pr. unu taia-fuga, papa-lapte, cascagura, lasa-me-se-te-lasu si alte asemeni, cari se recomanda desclinitu scrietoriloru nostri satirici si celoru dramatici, alesu in sfer'a comediei. Apoi de formarea cuventaloru prein derivatiune, inca multu mai fecunda, nece nu mai lungimu vorba.

Nu ne potemu inse inchide in pieptu-ne si a nu ne respica la acestu locu dorintia, cá literatorii rom. se fia in acestu respectu, cá si in altele, cu mai multa atentiune la legile limbei. P. e. intre tóte neolatinele singura roman'a consuna cu antic'a latina in acelu punctu, cá derivatele deminutive si augmentative pastrédia genulu primitivulu, pr. cas-cióra, domn-utiu, omoiu; inse it. cas-ino, cas-one scl. Conforme acesteia ni se pare innoitura nejustificabile a dice si scrie cu unii beletristi moderni de ai nostri sufletieú'a, angeréu'a mea, ild. sufletielu, angerelu, si alte asemeni. Inca un'a. Ar' fi tempulu supremu se ne desbarámu odata si de sufisele si prefisele derivate invederatu straine, cari afóra de acea se afla aórea in pré pucine cuvente, bunaóra: planse amarnicu ild. planse amaru séu cu amaru, dilnicu de tóte díle, santienia santia, curatienia curatia, furtusiagu furtu, cafegiu si cafetieru si cafetariu cafanariu si cafariu, banchieru bancariu, oficiru oficiariu, recrutoru recrutariu séu recrutatóriu, telegrafisire telegrafare, paragrafisire paragrafare, parfumu profumu, parvenire pervenire, amendamentu emendamentu, si mai cáte de tóte.

Nunai prein usarea preindegetatelor mediulóce, in lipsa evidente, ar fi dupa a nóstra opiniune iertatu a recure la impromutári. Déra si in acestu casu lege ne fia, lege in ordinele celor'a ale neologismulu a cinci-a, a recure la limbele celea mai apropiate de a nóstra, anume la latin'a vechia, apoi in a dóu'a mana la italian'a,

Ast'a s'ar paré, cà se întielege de sene. Asiá este éstá-dí, multiamita ceriului! Déra cine nu scie, cà in anii 40—50 ai seclului de facia uuu Alesandri s' alti dupa dinsu trebuira se redice s' vibredie sbiciulu satirei nu numai asupr'a limbei slavo-greco-turcite, ci s' asupr'a galo-italo-mánief, ce pre atunce in consecenti'a nóuei stári politece-sociali a tierelóru moldo-romane se incuibase in vorbirea s' scrierea rom. dein principate, órecumu cà contra-curente facia de vechiele s' ruginitele indatinári slavo-grecesci? Graiulu romanu erá se cada din putiu in lacu, deintr' unu estremu intr' altulu. De atunce avemu amplotatii, procurorii, antreprenorii impiegatii, fiorinii, revistele, epuisárile, frandialele, maladíele, eminentu, gisementele s' câte alte pestricature franco-italice ale limbei romane.

Déra, cum disemu, mai deodata cu inceputulu cestiunatului curente se nasce in sinulu literatoriloru nostri una reactiune salutaria, mantuitória. Alesu in epoc'a de dupa 1850 prein lucrárilu filologice, in prim'a linia ale unui Cipariu¹⁾, se dá culturei limbei s' dein punctulu-de-vedere alu neologisarei una directiune mai sanetósa, s' preste totu tractarea ei se asiédia pre temeiu mai ratiunabile, istoricu-scientificu. Ba s' inainte de acea unu J. Eliade Radulescu intru lipsele graiului nostru si-atientesce ochii mai vertosu la latin'a, apoi la italian'a, pre carea ultima s' pre roman'a nu fóra multu adeveru le numesce „dóue dialecte ale unei s' aceleiasi limbe, diferenti'a loru provenindu numai de acolo, cà dialectulu italu se afla cu cultur'a sa in culme, pre candu cultivarea celui romanescu abia e inceputa.“²⁾ In aceasi directiune tinsera A. Tr. Laurianu, J. Maiorescu s' Pusăcariu,³⁾ cari doi dein urma, cu alti barbatj dein comisiunea instituita in 1850 pentru fipsarea limbei rom. juridice in Austri'a, ne creara cea mai mare parte a terminiloru de jureprudentia fórté nimeritu, pre bacea istoriei s' limbei strabuniloru latini.

Ar' fi inse a cará apa in Dúnare, candu amu staruf s' mai departe intru demonstrarea lucrului totoror'a cunoscutu, cumu cà asiá-numit'a „scóla blasiana“ intréga, mai toti literatorii nostri ciscarpatini incependu de la finele seclului tr. pana in presente s' celi mai multi s' mai distinsi transcarpatini, cu mai multa au mai pucina conscire s' cunoscentia de lucru, totu in acésta, directiune procesera, totu pre acésta cale amblara. Dicemu derept' acea inca numai atát'a, cà elementele neologice, fia impromutate de ori unde, fia denou formate s' introduse au de act incolo introducunde in limba-ne, trebue se le acomodámu pre câtu numai se póte, forme, figurei, structurei altoru cuvente s' forme respec-

tive de ale nóstre, trebue se le dámu una croitura romanésca, trebue se le analogisámu. Pentru-cà totu neologismulu, fia acel'a vorba nóua ori frase nóua, numai asiá e la loculu seu s' de aprobatu, déca elu nu e alta ce, decátu una nóua aplicatiune a vechieloru legi ale limbei.

(Va urmá.)

Dr. Gregoriu Silasí.

MITROPOLITULU SILVESTRU

— MIRELE BUCOVINEI. —

(In dominec'a floriloru 1880.)

Adi, candu scumpa Bucovina
Valuri calde de lumina
Si-adieri primaveróse
Incingu tali'a-ti frumósa;
Candu haine de serbatóre
Tiesute in focu de sóre
Mandrulu corpu ti-lu invelescu
Si de nunta te gatescu;

Candu din tieri indepartate
Musici rare, cautate
— La 'mbucuratóre scire
Ca Silvestru-i alu teu mire —
Vinu cu-aloru dulce cantare
Spre a lui intimpinare,
Si totulu se veselescu,
Salta, canta si zimbescu;

Adi, candu ori ce intristare
Dela fiii tei dispare;
Óri de ce ei totusi plangu?...
De ce 'n lacrimi li se stingu
Radiete de bucurie
Din privirile loru vie?
De ce peptulu loru suspina
Cá inim'a „de-unu doru“ plina?....

Dese ori in peptu ascunse
S'afra taine nepatrunse
Ce simtirele 'nundédia
Si-ochiulu facu de lacrimédia.
Dar' ca plangu si ca suspina
Ai tei fi o Bucovina
Astadi, candu iesu inainte
Se-'ntimpine-a loru parinte —

Asta taina scumpu-'ti mire
Cu-alui agera privire
Numai elu póte se scie:
Ce 'nsemnéza? ce se fia?
— Ca-ci inim'a parintiésca
Scie numai se gacésca
„Pe-ai sei fi e lipsei stringu
Candu suspina si candu plangu.“

Toporoutiu in ¹⁹/₂₆ aprilii 1880.

C. Morariu.

¹⁾ „Principia“-le lui Cipariu, cari esra in 1. edit. mai întregi in „Organulu luminarei“ 1848—49; Elemente de limb'a rom. Blasiu 1854; scl.

²⁾ J. Eliade Radulescu Paralelismu între limb'a rom. s' ital., Bucuresci 1841.

³⁾ A. Tr. Laurianu Tentam. critic., Vindobonae 1840; J. Maiorescu in legile imper. austr. deprein aa. 1850—57; Joanu Pusăcariu Die romanische Amtssprache, Hermannstadt 1853.

PETULANTULU.

Comedia în 5 acte

de

Augustu Kotzebue.

(Continuare.)

SCEN'A V.

Selicour. Fridericu.

Selicour:

Vii chiar' la tempu, domnule.

Fridericu:

N'asiu crede.

Selicour:

Chiar' am lipsa de unu omu incrediutu.

Fridericu:

Eu nu.

Selicour:

Cu atâtu mai bine, căci atunci poti fi mai atentu.

Fridericu:

Da, fația de cei seraci sum cu atentiune.

Selicour: (la o parte)

Câtu e de prostu (cu tonu inaltu:) Trebuie se scfi
Domnule că eu iubescu pre verisiór'a D-tale Babetta.

Fridericu:

Asia! Eu inca o iubescu.

Selicour:

Amorul unui veru e apa calda, — amorulu meu
inse arde cá spirtulu.

Fridericu:

Flacara teatrala.

Selicour:

Voiesci a-mi stá intru ajutoriu, voiesci a fi postli-
onulu meu de amoru?

Fridericu:

(la o parte) Acest'a, precum si verisiór'a Doris cu-
geta că eu sum prostu. — Asceptati numai că voiu
invetiá eu pre toti, sciu că nu-mi veti multiam.

Selicour:

Ce? nu-mi respondi?

Fridericu:

Voiesci a luá pre Babetta de soția?

Selicour:

Voiu vedé.

Fridericu:

Firesce, mai antáiu negociatiuni de amóru.

Selicour:

Da, da.

Fridericu:

Asia dupa spatele altoru ómenii de omenia.

Selicour:

Asia este.

Fridericu:

Una intâlnire de catrá séra? . . .

Selicour:

Intru adeveru ar' fi fórté placuta.

Fridericu:

Póte inca' si ó rapire? . . .

Selicour:

Va fi fórté romantica.

Fridericu:

Si alt'cum cu serman'a copila tractéza aici fórté
duru.

Selicour:

Prin urmare va fi chiar' unu meritu déca o vomu
rapí.

Fridericu:

Me invoiescu, eu voiu intreprinde totulu pentru
de-ati fi intr'ajutoriu.

Selicour:

Mon cher ami, esti demnu se te sarutu.

Fridericu:

E unu lucru fórté usioru, intre noi dicúndu, Ba-
bett'a — cum mi se pare — inca te iubescu.

Selicour:

Asié credi?

Fridericu:

Si te-ai indoitu vre-odata in cuvintele mele?

Selicour:

Ai dreptu, — eu une-ori intru-atât'a sum de mo-
destu, — inse totusi cum mi-ai poté documentá?

Fridericu:

Dens'a are una pasere, pe care a invetiat'o a es-
primá numele D-tale.

Selicour:

(entusiasmatu) Numele meu? . . . O pasere se es-
prime numele meu!

Fridericu:

De demaneti'a pâna sér'a continuu striga: „Seli-
cour! Selicour!“ Inse se vorbimu incetu, căci mi se
pare că audu pasi de omu. Intocmesce numai lucrulu
bine, ér' ce se tiene de celealalte, increde-te in mine;
eu me departu pușintelu.

Selicour:

Dúte, dúte amice, eu sum inarmatu cu armele
amorului.

Fridericu:

(la o parte) Se me iee draculu déca nu tē voiu face
eu prostu, Domnisorule. (Se preface cá si cum s'ar'
departá, inse se ascunde degraba dupa unu divanu.)

Selicour:

Acum se mai dica cenev'a cumcá ómenii nebuni
nu se potu intrebuintiá la nemica. Unu omu practicú
si cu minte cá mine scie scóte focu si din lemnú.

SCEN'A VI.

Babetta (vine cu unu fuioru de inu in mâna.)
Cei de mai inainte. *Doris* in usi'a odaiei s'ale.

Selicour:

Unde asié cu graba, frumós'a mea?

Babetta:

Trebuie se-mi punu caieru in furca.

Selicour:
Te rogu remâni aici pentru de a tórce firulu vie-
tiei mele.

Babetta:
(suridiendu) Domnule, eu nu am onóre a me nu-
mêrá între Parce.

Selicour:
Inse totusi esti o fiantia cerésca.

Babetta:
Da, fumulu din culina, se redica, ce e dreptu,
catra Olympu.

Selicour:
O, de asiu fi eu Joe. Nasulu meu celu divinuu totu
catra fumulu acest'a Pasiu indreptá.

Babetta:
Fumulu din culin'a mea, si fora a fi Joe, 'ti stá
spre dispusatiune. (face unu complimentu si voiesce a
se departá.)

Selicour:
(o retiene) Daphne voiesce a fugi, inse Apollo o
retiene.

Babetta:
Au dóra nu ascépta D-lu Apollo cá pentru dânsulu
se me prefacu in arbore?!

Selicour:
Durere, cáci dupa cum mi se pare te-ai strafor-
matu in pétra.

Babetta:
Lasa-me, domnule se mergu, cáci Mithologi'a d-tale
nu-mi va tórce neci unu firu de pre furca.

Selicour:
Degetele aceste fine nu suntu create pentru lu-
cruri asié dure.

Babetta:
Torsulu si in timpurile cele vechi a fostu un'a
dintre cele mai nobile ocupatiuni.

Selicour:
Amorulu e inca si mai vechiu.

Babetta:
Nu totudeaun'a.

Selicour:
Inse totusi déca se intâlnescu dóue anime cá a le
nóstre.

Babetta:
Ascépta! voiu chiamá afara pe verisiór'a Doris.

Selicour:
Pentru ce?

Babetta:
Pentru de a adresá cuventele aceste elegante per-
sónei competente.

Selicour:
Dóra nu cugeti cá asiu fi amorisatu in verisiór'a
d-tale!

Babetta:
Asiá mi se pare.

Selicour:
Ce gustu reu 'mi atribui!

Doris:
(la o parte) Ce audu?
(Va urmá.)

La Pasci.

Se sune atmosfer'a de doine-armonioése
Si steagulu victoriei se fálfaié in vântu!
Cáci ast'a este diu'a marétia, si voiósa
In care Salvatoriulu esítu-a din mormântu!

Cercatu-si-a infernulu mii planuri blastemate,
Prin cari se nimicéscá in lume totu ce-i sântu . . .
Sedusu-a omenimea la crime si pecate,
Superbu aredicându-si alu seu tronu pe pamentu! . . .

Dar' cându alui domnia ajunsu-a mai la culme
Si cându omulu cá-unu verme in pulvere strivitu
Gemea, fôr' de sperare, de-avé díle mai bune
Atunci Mântuitoriulu in lume a venit.

Abié veni in lume, deschisè-o nóua era
In care-omulu, la mórte si chinuri condemnatu,
In patri'a cerésca se fia primitu iara,
Si diabolulu prin seculi in lantiuri ferecatu!

Asié dara infernulu sdrobitu e pe vecia
Si lantiurile-i crunte de-acum s'au sfarimatu? —
Oh vai tîe inferne! la-amara, gré robia
Divin'a provedintia pre tene te-a damnatu! . . .

Cá stânc'a ce in urma, lovita cu furia
De vânturi si orcane, 'n abisu a disparutu . . .
Asié lovitu potinte, de-a ceriului mâná
De-odata in robia eterna ai caditu!

Caderea tí-e amara dar' si pretiulu e mare
Prin care omenimea de tine s'a scapatu,
E Mnelulu inocintiei, e Mesi'a pe care
Judeii fôr' de sufletu, la mórte lu-a tradatu . . .

Moritu-a Elu pe cruce, batutu fâr' de crutiare,
Tractatu cá si unu lotru, desí — nevinovatu!
Dar' sângele ce cursu-a, strigatu-a: resbunare! . . .
Si iata cá pecatulu amaru . . . e resbunatu! . . .

* * *

Se salte Roman'á! si doine de placere
Strabata-a ei câmpia, cáci iata-a inviátu
Romanulu ce prin seculi in lantiuri de dorere
Gemea, de tirania lovitu si maltractatu!

Devinsa-i tiran'á, dar' tu brave Române
Cá flórea demanetiei esti verde si frumosu . . .
Si armele dúșmane, si ostile pagáne
Pe câmpulu bataliei, in fuga le-ai intorsu! . . .

De acum o se fii liberu, cá vulturulu pe stâncá . . .
Si braçiale-ti potinte ori cându te-oru aperá!
Deci mergi numai 'nainte, curagiu . . . oh curagiu inca . . .
Si-oftat'a fericire, acusi o vei aflá! . . .

SECRETELE A LORU TREI NOPTI

SÉU TREI MORTI VÍI.

(Romanu englesu d. H. Frankstein.)
(Continuare.)

Capitulu XIV.

Schimbarea norocului.

Aici e de lipsa se facemu cunoscuti pre cetitorii nostri cu o persóna, care in relatiunile soçiali ale junei Gwendoline va ocure adeseori.

Intru-o demanétia cu o septemana mai tardiu de diu'a in care John se decise de a pune la proba pre Ronald Chilton, — cá ast'felu sê-lu cerce cá ce inclinatiune are catra jun'a Gwendoline, — stá la mésa in locuinti'a s'a in Londr'a unu barbatu cu numele Fabianu Tollish, capitanu.

Erá cá m de 40 ani, mare la statura si poternicu, aplecatu spre ingrasiare; façi'a-i erá rotunda si plina, fruntea angusta, ochii mici si perulu blondu.

Erá unu omu care nu se poté decide usioru spre cev'a dar' déca se decide atunci planulu sî-lu executá de-i-se-ar' fi opusu tóta lumea. Conscienti'a nu-lu mustrá nicicându, pentru-ca si-o pierdú-se. Avea o maniera eleganta dar' erá cá m usioratecu, acestu barbatu stá la mésa — precându 'lu facemu cunoscutu lectoriloru — si cu creionulu in mâna scriá o multime de cifre. Elu dise in urma: „sum'a e fôrte mare: doue mîi de pundi am pierdut la cursulu celu din urma a cailoru; doue mîi e cambiulu ce l'am datu, — sum bancrotu, cá-ci nu-mi remanu decátu 50 pundi! Tóte aceste suntu detorii pre onóre. Déca nu platescu adi cambiulu, voi fi eschisu din soçietate. Asiu mai prolongi terminulu platirei, dar' nu potu, cá-ci creditorulu me-a provocatu se-i platescu. In Angli'a nu mai potu aflá pre nime cá se-mi imprumute bani, cá-ci n'am ce-i dá cá garantia. Doue mîi pundi! nu-i voi poté plati! si voi trebú se parasescu Angli'a. Vestea me va urmá. Regimentulu nu me va primi si voi trebú se renunciu rangului meu si se me retragu!”

Trase apoi unu clopotielu si servitoriulu seu, care erá din Malt'a, si aparú. Numele lui erá Pietro si erá mai multu cá de 20 ani in serviciulu capitanului, — ei eráu fôrte intimi, cáci densulu sciá multe fapte de ale domnului seu la cari i servise de instrumentu orbu.

„Pietro!” dise capitanulu, pachetéza-mi ce am cáci in sér'a acést'a vomu plecá spre Malt'a.

„Da, domnulu meu, dar' concediulu nostru nu a espiratu?” dise Pietro.

„Lasálu la dracu concediu!” strigá capitanulu, „am ispravitu, Pietro! N'am bani se platescu detori'a cea contrasa prin cambiú si asié trebuie se mergemu de aci.”

„Déca trebuie se mergemu, atunci e de mersu!” suspiná Pietro, carui'a i placeá in Angli'a. Dar' pentru ce nu te adresezi la verulu D.-t'ale la lordulu Darkwood, elu poté te-ar' ajutá?”

„Se poté ca me-ar' ajutá, dara densulu nu-i in Angli'a. Numai cá m de o septemana decându i-amu adresatu o epistola la castelulu Dunholm in privinti'a acést'a; necapetandu inse respunsu am cercatu pre delegatulu seu Sutton, dela care am aflatu cá a plecatu pre marea mediterana cu scopu de a voiagiá. Asia! elu voiagiáza, se desfata, pecandu eu stau lu marginea abisului.”

„Da nu l'ai poté aflá?” intrebá maltesulu.

„E preste potintia! — Pachetéza tóte si se plecamu!”

Dicându aceste capitanulu 'si aprinse o sugara si preámblându-se dise in sine: „asiu vré se scapu de vietia, cáci maltesulu acést'a mi-e spre greutate. — „Ce e dreptu Pietro, eu am comisu unele nebunii din cari pana acum nu am trasu nici unu folosu. Déca erám norocosu cu amorulu primu, eu si acum inca asiu fi fôrte fericitu. Déca ar' fi traitu Clar'a Markham si déca dens'a me-ar' fi iubitu precum am iubitu-o eu, atunci . . . dar' ce mai cugetu la acestea?! — Ea e mórtá; i-ai vediutu mormentulu, Pietro?”

„Vediutu! ea e inmormentata in cemeteriulu celu mai simplu din Penistone, — preste mormentulu ei se afla redicatu unu monumentu de totu modestu pre care e scrisu: „Magdalena.”

„Si cum au cutezatu a pune numai acésta simpla inscriptiune unei muieri atátu de nobile si caste? — Ce sórte a avutu? Eu nu credu in prejudeçia si superstitiuni dar' adese cugetu la dens'a cum a petrecutu nóptea cea din urma a vietiei s'ale ratacindu fora de a o compatimi cineva, pâna ce a moritu! me cuprinde frica aducându-mi aminte cá odata voi fi pedepsitu pentrucá eu am fostu caus'a nefericirei s'ale. Esti convinsu cá acést'a e inscriptiunea de pe pietr'a mormentului ei?”

„Da, domnule Capitanu! Eu 'mi aducu aminte de cându a disparutu ea, suntu acum 17 ani. D.-t'a ai cercatu-o si numai mai tardiu ai cugetatu cá poté se fi mersu la tatalu seu. Ba me-ai si tramisu in Jorksire cá se sciricescu despre dens'a.”

„Eu am auditu ca in tómn'a trecuta a venitu o muiere tenera nebuna intru-o nópte viforósa in Lohemoor, acolo fú primita si nascundu unu pruncu preste puçinu a si disparutu. Toti credeau cá e o vagabunda, nemene nu sciá in adeveru cá cine e dens'a. Nime afara poté de tatalu-seu si de ingrigitórea ei nu cugetá cá acea fientia nenorocósa ar' fi superb'a Clar'a Markham.”

„Si totusiu a fostu ea! eu sciú si presêmtiu acést'a” dise capitanulu Tollish.

„D.-t'a ai fostu caus'a nebuniei acelei muieri” adause Pietro; „mediculu carele o luáse cá se o cureze 'mi spuse totulu. Ea a moritu precum sciú in o nópte viforósa si Quillet cu soçiulu ei i puse la mormentu modest'a inscriptiune: „Magdalena.”

„Dar' prunc'a ei?” intrebá capitanulu, „trebuie se fia mare de 17 ani. Ah cum asiu dorí se o vediu, dar' óre ce educatiune va fi capetatu? ea va fi o servitória.”

De-odata se aude sunându la usă. Pietro vedindu mai întâiu pre cei ce veniau, dise: „nesce judecatori au venit cu cambiulu d.-t'ale, capitane!

Capitanulu voii a se retrage in o chilia laterala cá de acolo apoi se fuga, dar' usi'a se deschise mai curundu, decátu se se fi potutu ascunde densulu, si unu domnu caruntu, plinu de seriositate intră. Acest'a erá Sutton advocatulu de familia a lordului Darkwood. Elu avé faci'a unui omu, pre acaruí anima jace o greutate.

„Apari forte tristu, d.-le Sutton,“ dise capitanulu; „ce ti s'a intemplat? Au dóra ai pierdutu vre-unu amicu?“

„Asié e. Celu mai bunu amicu alu meu nu mai este!“

„Dóra nu ti-a moritu muierea?“ dise capitanulu.

„Nu! ci am primitu vestea . . . o telegrama . . . lordulu meu . . .“

„D.-t'a me numesci Lordu!“ repeti capitanulu cu mirare.

„Da! Lordulu meu“ dise Sutton. „Lordulu Darkwood a muritu — s'a inecatu in marea mediterana, in urm'a unui naufragiu!“

„Lord Darkwood a moritu! nu se póte!“

„A moritu! si d.-t'a Lordule cá celu mai de aproape consangeanu esti eredele lui.“

Capitanulu se lasa pre unu scaunu.

„Si esti domnulu castelului Dunholm si a tuturoror celoru alalte bunuri, si asié esti celu mai avutu boieriu in Angli'a“ striga Pietro.

„Eu 'ti gratulezu!“

„Placa si siedi“ dise capitanulu catra Suttonu, — „si-mi enareza totulu. Cine ti-a telegrafatu?“

„Capitanulu naiei, care numai singuru a scapatu. Nai'a suferi naufragiu, la tiermurii Sardiniei si toti cei-alalti se inecara.“

Advocatulu erá frantu de dorere si-si acoperi faci'a cu mânilé. Capitanulu 'lu imita, dar' internulu lui saltá de bucuria.

(Va urmá.)

P. J. Grapini.

O lacrima

pre momentulu decedatului collegu Elia Folea.
Cantata de corulu vocalu sem. — cu ocaziunea inmormontareii decedatului in Blasiu la 2/14 aprilie a. c. *)

Cum pieré o flóre cându brum'a o atinsé,

Cum fuge o stéua pre ceriulu seninu,

Asié adi viéti'a-ti in lacremi se stinsé,

Plecat'ai din lume pe-unu tiermuru' stráinu;

*) Unu publicu numerosu a petrecutu la locasiurile eternitatii pre decedatulu collegu. Inusi Escelenti'a s'a Domnulu Metropolitu inca n'a pregetatu a-lu petrece si a arunca o mâna de tierina pre sieriulu fiului seu sufletescu — esemplariulu virtuositatii si a moralitatii.

Sieriulu 'lu portará 12 teologi, fumulu din tortie respándea in totu giurulu o profunda melancolia. In urm'a sieriului mergeam cei 10 consolari cu ochii scaldati in lacriméle dorerei. — La momentu afinulu si consolariulu rep. G. Barbatu adresá collegiloru unu cuvantu de adio care stórsé lacrimé din ochii tuturoror auditoriloru V. B. M.

Lasat'ai in urma-ti adéncia 'ntristare
O suffete nobilu! si negre doreri.
Te-ai dusu unde viéti'a e fara oftare
Se gusti fericirea cerescei placeri.

Abia 'n demaneti'a frumósa-a vietiei
Cându sórele luce si câmpii 'nverdiescu.
Cându paserea cânta si cându teneretiei
Sperantiele vietiei frumosu-i zimbescu;

Te-ai dusu se iai cununa la faptele-ti frumóse
In sinu-eternitatiei, la tronulu celui sântu;
Precum o paserica se-avénta 'n cerin voiósa
Dupa ce 'mbata lumea cu dulcele ei cântu.

Te-ai dusu colo in cerinri lasându in grea dorere
Pre toti ce te iubiseru fratiesce pre pamentu.
Alu teu sufletu plutesce pre valuri de placere,
Ér' noi depunemu lacremi pre tristulu teu momentu.

V. B. Muntescu
teologu de an. III.

REVISTA.

Serbatori fericite oftamu tuturoror amiciloru si benevoitoriloru nostri!

Academii'a Romana a acordatu premiulu Eliade — de 5000 lei — D.-lui B. P. Hasdeu pentru scrierea s'a Cuvinté din Betráni.

Portulu institutóreloru si invetiátóreloru din Romania sa, regulatu prin urmatóriulu ordinu alu Ministrului de culte si instructiune publica:

Tiénut'a institutóreloru si invetiátóreloru scóleloru publice trebue a fi in totudéun'a si in totu locul potrivita cu positiunea lor si cátu se póte de simpla, — astfelu de esemplu, li este opritu in modu absolutu, in esercitiulu functiunei:

- De a purtá pèrulu despletitu séu in cârlionti ce ar' atérná pe spate séu pe umeri, ori tunsu dinainte si lasatu pe frunte;
- De a se drege séu parfumá;
- De a se servi cu imbracaminte de dantele, catifele, mátasarii si alte lucruri luxóse, ori de a purtá diferite scule cu petre pretióse;
- De a purtá rochiu cu códa, care se se téraiesca pe josu, ci numai atátu de lunga, cátu abia se se atinga de pamentu.

In clasa inse, séu cându se presinta inaintea diferiteloru autoritati, suntu obligate de a avé urmatórea imbracaminte uni-forma:

- Rochi'a cenusia séu négra de ačia séu de lâna, tali'a ei va avé form'a unui palton inchiiatu pâna la gútu, cu mâncile lungi, strímte si garnisite de juru imprejavu numai cu o manjetura din aceasi stofa si culóre de 5 centimetre de lata, iar' pólele rochiei (fust'a) potu fi garnisite cu o manjetura asemenea cu cute lata de 25 centimetre;
 - Gulerulu si mâncuti'a albe, simple séu brodate, inse fara alte garnituri;
 - Cravat'a négra de mátasa, drépta si îngusta, asemenea fara garnituri;
 - Pelari'a, érn'a négra, ér' vér'a de paie (de form'a numita à la bergère) garnisita cátu se póte mai simplu si cu véluri lungi. Érn'a se mai potu servi, la trebuintia, de unu capusionu séu de o brobóda de lâna négra;
 - Paltónele, ce voru purtá érn'a, primavér'a séu tómn'a voru fi asemenea cenusii séu negre, de postavu séu de alta stofa de lâna de form'a cea mai simpla si fara garnituri;
 - Botine de pele séu si de alta materie, inse negre, fara broderii, frunte, catarame séu alte garnituri si cu tocurile asiediate.
- Ori-ce abatere dela acestu regulaméntu constituindu o infractiune disciplinaria, se va pedepsi conformu celoru prescise pentru aceste de legea instructiunei.

Franci'a se silește din tóte poterile a-si întinde posesiunile esterióre. Mai curundu voiesce a împreună Oceanulu Atlanticu cu Marea mediterana. — In camerele franceze s'a susternutu in acésta privintia unu memoriu, in care se dice că Germani'a si Austri'a se apropie prin tunelulu de St. Gothard si prin căile ferate sêrbesci din ce in ce mai multu de Marea Adriatica si de cea Egea, pâna cându Françi'a este amenintia de izolare. Aceste pericole trebuie prevenite de cu bunu tempu. Franci'a trebuie se remâna in centrulu mișcariloru transitulu european.

Imperatulu Germaniei a conferitu Altetiei S'ale Regale Domnitoriului României Carolu I. marea cruce a ordinului Vulturului negru.

In Angli'a la alegerile din urma au invinsu liberalii.

Unu baronu magiaru cu numele Barkóczy Pál ajunsu la estrema lipsa si nepotentia de a-si câștigá pânea de tóte dilele, a fostu primitu in cas'a seraciloru din capital'a Ungariei.

Mare fómete pustiesce in Caucaș. Pâna acuma a moritu de fómte poporatiuna din mai multu de 200 comune.

Bani, si éراسi bani.

Deșu-cantecu.

(Dedicatu celoru fora bani.)

Vrei amice,
Traiu ferice?
De vrei: svatulu se-mi asculti!
Astadi „Geld
Regiert die Welt;“
Stringe-ti bani deci câtu de multi!
Cu trei pungi de bani umflate
Faci amici chiar' din dusimani;
Cascigi rangu, amoru, dreptate...
Dar' esti dusu!... deca n'ai bani.

Unu jidanu
Si-unu tieranu
Au procesu de multisiuru.
Jud'a, care
Dreptu nu are:
Ese 'n urma 'nvingatoriu?
Tieranu-'nzedaru se strimba,
Lui toti, toti i suntu dusimani!
Cu alu seu dreptu n'ajunge-o drimba...
Pentru ce? Caci n'are bani.

Doi juni cóle
Esu din scóle,
Ceva postu bunisiuru vreu.
Unu-adi-mane
E in pane,
De si are capu mai greu.
Cel'alaltu in dar' suplica,
Umbla-alérge-unu siru de ani:
Zeln, talentu n'ajungu nimica!
Pentru ce? Caci n'are bani.

Multi tienu banii
Strinsi cu anii
In saci, de se mucediescu;
Au pungi grele
Dar' din ele:
Prê nime nu fericescu!
Eu asiu face institute
De-ajutoriu pentru sermani,
Fonduri, scóle, dieci si sute...
Dar' cu ce? deca n'am bani.

Multe-ar' fáce
Ce le place
Si-ai nostri domni seculari!
In doi ani
Chiar' din stani
Ar' fabricá totu maghiari,

Si 'n Jude'a-aru vrê s'alunge
Viti'a 'ntréga de jidani!
Dar' la nimicu n'oru ajunge...
Pentru ce? Caci — n'oru fi bani!

Ici o fêta
Admirata,
Cá si ros'a intre flori;
Blanda, buna,
Culta, juna,
Are mii adoratori...
Câte slute cu avere
Maritate-su de multi ani!
Dar' pe ea nime n'o cere...
Pentru ce? Caci n'are bani.

Unu bravu june
Intre june
Afla un'a p'alu seu placu.
O petiesce...
Dar' primesce
„Corfa gola“ cá-i „seracu.“
Vine-apoi Don Pierde-Vêra
Trecutu de-ai junctiei ani,
Si-i primitu cu pompa rara...
Pentru ce? Caci — „are bani.“

Preste-o luna
Se cununa,
Apoi ducu trauu minunatu
Cu lucsu mare,
Nelucrare,
Petreteri incoronatu.
De credintia, de iubire,
Nu-i pomana nici doi ani!
Totusi gasescu fericie...
Ea-i frumósá... Elu — cu bani. —

Deci, amice,
Traiu ferice
De vrei: svatulu se-mi asculti;
Astadi „Geld
Regiert die Welt.“
Stringeti bani, dar' catu de multi!
Cu trei pungi de bani umflate
Faci amici chiar' din dusimani,
Cascigi rangu, amoru, dreptate...
Dar' esti dusu!... deca n'ai bani.

Petru Dulfu.

Logogrifu.

De Vasilie Hatieganu.

Din urmatórele 28 silabe

ra, chi, ri, mi, au, a, ti, um, li, gur, ta, ar, mi, va,
te, na, ó, re, i, ni, si, na, um, li, te, si, no, u
se se formeze 7 cuvinte a caroru litere initiali cetite de susu in
josu se dá numele unui imperatu romanu, é' literele finali cetite
de josu in susu numele unui statu european.

Terminulu pentru deslegare e 3/15 maiu a. c.

Intre gâcitori se voru sortiá icóne frumósé si carti pretiósé.

Post'a Redactiunei.

Paserie'a 'n diorii dilei va cântá.

S. Se voru publicá: gacitur'a mai curundu é' novel'a mai
tardiú; si pana atunci primimu cu placere descrieri, episode, etc.

Clusiu. Intreprinderea nationala a D.-Vóstre e mai pre
susu de ori ce lauda. Speramu ca ea va aflá resunetu si sprignu
caldurosu la tóte animele române. In nrulu urmatoriu vomu comu-
nicá apelulu tramisu.

Restantierii suntu rogáti a ne pune in stare de a ne
bucurá si noi de marea dí a inviarei tramitendu-ne sumele ce ne
detorescu din trecutu si competintiele curente de abonamentu.

Proprietariu, Editoru si Redactoru respundietoriu: **Niculae F. Negrutiu.**

Gherl'a. Imprimari'a „Georgiu-Lazaru.“ 1890.